دیموکراسی
پەرلەمان
دەنگدان
لەتەرازووی ئیسلامدا

نووسینی

مامۆستا کۆمەڵی ڕزگاربوو

بسم الله الرحمن الرحيم

دیموکراسی و پەڕلەمان و دەنگدان لەتەرازوی ئیسلامدا

نووسینی

مامۆستا کۆمەڵی ڕزگاربوو

لەبەرهەمەکانی دەزگای سوپا

سوپا

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ} .

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيراً وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً}

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً} أما بعد:

پرسی یەکەم: مانای دیموکراسی:

دیموکراسی(Democracy) دینێکی دانراوی زبڵدانی ئەقڵی بێباوەڕە یۆنانییەکانە, وشەیەکی لێکدراوی یۆنانییە لە هەردوو وشەی گەل(Demos)و, دەسەڵات(Kratos). ماناکەشی بریتییە لەو حوکمەی کە دەسەڵات تێیدا بۆ گەلەو, بەو سیستەمی حوکمەش دەوترێ کە تێیدا گەل چاودێرە بەسەر کارەکانی حکومەت لەڕێی ئەنجومەنە پەرلەمانییەکانەوەو, نوێنەرانی گەل دەسەڵاتی یاسادانانیان دەبێت و, یاساو تەشریعەکانیش بەگوێرەی هەڵبژاردنی زۆرینە لە ئەنجومەنی نوێنەرانەوە دەردەچن.

پرسی دووەم: گرنگترین بنەما کوفرییەکانی دینی دیموکراسی:

١-دەسەڵاتی گەل:- دیموکراسی لەسەر ئەوە وەستاوە کە گەل سەرچاوەی دەسەڵاتەو لەناویشیاندا دەسەڵاتی یاسادانان و تەشریع(لە ماددەی (٣)ی پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان-عێرأق هاتووە: (گەل سەرچاوەی دەسەڵاتەو ڕەوا بوونیەتی, کە لە دامو دەزگا دەستوورییەکانەوە پیادەی دەکات...) , ئەمەش لە ڕێی هەڵبژاردنی نوێنەرانی گەل دەبێت کە نوێنەرایەتی گەل دەکەن لە کاری یاسادانان و تەشریعدا,

بە دەربڕینێکی تر یاسادانەری گوێڕایەلیکراو لە دینی ديموكراسيدا مرۆڤە نەک خوای گەورە.

پێشتر ئەوەمان زانی کە هەرکەسێک تەشریع و یاسایەکی غەیری غەیری تەشریعی خوای گەورە دابنێ ئەوا خۆی کردووە بە هاوبەشی خوای گەورەو, بانگەشەی خوایەتی کردووەو, هەر کەسێکیش بەو تەشریع و یاسایەی ڕازی بێ ئەوا ڕازی بووە بەوەی ئەو یاسادانەرە ببێتە خوای, لەمەوە بزانە دەنگدەران تووشی چ تاوانێک بوونە کە پۆل پۆل دەچن بۆ هەڵبژاردنی خوایەکانیان, زمانحاڵیان دەڵێ, بابچین بۆ خۆمان چەندین خوا دابنێین لەو پەرستگا شرکییەدا کە پەرلەمانی جێی یاسادانانی کوفریی سەردەمە.

کەواتە لە دینی ديموكراسيدا (إن الحكم إلا للشعب)ـە, واتە: دەسەڵات تەنها بۆ گەلە, بەڵام دینی خوای گەورەدا کە ئیسلامە (إن الحكم إلا لله)یە.

لەو بانگەشەیەشدا کە دەڵێن گەل دەسەڵاتی هەیە درۆ دەکەن, بەڵکو نوێنەرانی گەل بەگوێرەی ئارەزووی خۆیان گاڵتە بە چارەنووسی دونیا ودوارۆژی گەل دەکەن و گەلیش لە تاریکیدا نقوم بووە.

٢ - ئازادی بیرو باوەڕ:- یەکێکی تر لە بنەماکانی ديموكراسی ئازادی بیرو باوەڕە, لەژێر سایەی سیستەمە دیموکراسییەکان مرۆڤ ئازادە هەر باوەڕێکی هەبێت و, هەر دینێکی هەبێت, موسوڵمان بۆی

هەیە هەر کاتێک ویستی لە دینەکەی وەرگەڕێت و, ئەگەر ئەو هەڵگەڕانەوەیە بۆ ئیلحادو پەرستنی غەیری خوای گەورەش بێت. ئەمەش بنەمایەکە گومانی تێدا نییە کە فاسد و باطلەو پێچەوانەی زۆرێک لە دەقە شەرعییەکانە, چونکە ئەگەر موسوڵمان هەڵگەڕایەوە لەدین حوکمەکەی لە ئیسلامدا کوشتنە, هەروەکو پێغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- دەفەرمووێ: {من بدل دینه فاقتلوه}(رواه البخاری). واتە: هەر موسوڵمانێک دینی خۆی گۆڕی بیکوژن, نەک لێی گەڕێن... چونکە مورتەدد هیچ پەیمان و ئەمانێکی بۆ نییەو نابێ پەنابدرێت و لە دینی خوای گەورەدا تەنها تۆبەکردنی بۆ هەیە ئەگەرنا شمشێرو کوشتن. ڕۆژانە چەند موسوڵمان بە هۆی ئەم سیستەمە دیموکراسییە کوفرییە لە دین وەردەگەڕێن, بۆ عەلمانییەت و ئیلحادو بگرە نەصرانییەت و یەهوودیەت و ڕافیزەگەری و هتد...

٣ – گەڕانەوە بۆلای حوکمی گەل لە کاتی ناکۆکیدا:- هەروەها لە بنەماکانی دیموکراسی ئەوەیە, کە گەل بە تاکە حاکم دادەنێت لە کاتی ناکۆکی و جیاوازیدا, ئەگەر جیاوازییەک یان ناکۆکییەک کەوتە نێوان حاکم و مەحکومەکان, دەبینین هەردووکیان هەڕەشە لەیەکتری دەکەن بەوەی دەبێ بگەڕێینەوە بۆ حوکم و بڕیاری گەل, بۆ ئەوەی گەل حوکمەکەیان بۆ یەکلایی بکاتەوەو, چارەسەرییان بۆ بکات بەو هەموو نەزانی و هەواو ئارەزووەی کە هەیەتی, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ}(الأنعام:١١٦).

واتە: وە ئەگەر تۆ گوێ ڕایەڵی زۆربەی ئەوانە بیت لەسەر زەویدان لە ڕێگەی خوا گومڕات دەکەن ئەوان هەر شوێنی گومان کەوتوون و هەمیشە درۆ و گۆترەکاری دەکەن. ئەمەش دژی بنچینەی یەکخواپەرستییە, کە تێیدا هەموو ناکۆکییەک دەبێ بگەڕێنرێتەوە بۆلای خوای گەورە, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَمَا ٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِيهِ مِن شَيۡءٖ فَحُكۡمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِۚ}(الشورى:١٠)

بەڵام لە دینی دیموکراسیدا (وما اختلفتم فيه من شىء فحكمه إلى الشعب)ـەو, بۆ کەسی تر نییە.

٤ – ئازادی ڕادەربڕین:- هەروەها لە بنەماکانی دیموکراسی ئازادی ڕادەربڕینە, جا ئەو دەربڕینە هەر چی بێت و, ئەگەر تانەدان لە زاتی خواو, پێغەمبەرانی و, کتێبەکانی و, هاوەڵانی پێغەمبەریش بێت, چونکە لە دیموکراسیدا هیچ شتێکی پیرۆز نییە, یان ئەگەر دەمدرێژی بکرێتە سەر پیرۆزییەکان, هەر ئینکارکردنێک لەو ڕادەربڕینە ئینکارکردنە لەسەر هەموو سیستەمی دیموکراسی و, کەمکردنەوەی ئازادییە پیرۆزەکانە بە بڕوای دیموکراسی و دیموکراسییەکان! بەڵام ئەو ئازادییەی کە دیموکراسی پێی پیرۆزە لە ڕوانگەی ئیسلام خودی کوفرو دەرچوونە لە دینی خوا, چونکە لە ئیسلامدا ئازادی نییە بۆ وشەی ناشیرینی پووچ و باطل, وشەیەک کە بەندەکان تووشی فیتنە بکات و ڕێیان لێبگرێ لە سەرخستنی حەق

و, ئەو وشەیەی موسوڵمانان پەرتەوازە دەکاو یەکیان ناخات و, ئەو وشەیەی یارمەتی تاوان دەدات, وشەیەک لەو جۆرە بێت لە ئیسلامدا خاوەنەکەی بە پەرچەم و قاچ ڕادەکێشرێ, جگە لەوەی لە ڕۆژی دواییدا لەو سزا بەئێشەی گونجاوی تاوانەکانییەتی کە چاوەڕێی دەکا, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{لَّا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَن ظُلِمَ} (النساء:١٤٨).

واتە: خوا پێ ی خۆش نی یە ئاشکرا کردنی قسەی نا بەجێ و خراپ مەگەر کەسێك ستەمی لێکرابێ(بۆی دروستە خراپەی ستەمکار ئاشکرا کات). چ تاوانێک گەورەترە لە وشەی کوفرو, بانگەواز کردن بۆی؟! لەگەڵ ئەوەشدا دیموکراسییەکان درۆ دەکەن بە تەنها دەربڕینی خەیاڵێک سەبارەت بە کچی طاغوتی هەرێم خاوەن خەیاڵەکە خەڵتانی خوێنکرا لە ماوەی چەند کاتژمێرێکدا!!!

٥ - جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت:- ئەم بنەمایە بڕبڕەی پشتی دیموکراسییە خوای گەورە پشتی بشکێنێت, کە پێویستە دین لە سیاسەت و ژیان دابڕێ, ئەوەی بۆ خوایە تەنها دروشمەکانی پەرستنە لە پەرستگاو گۆشەکاندا, جگە لەوە لە ژیانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و غەیری ئەوانەش لە تایبەتمەندییەکانی گەلە, کە قەیسەری دیموکراسییە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{ وَجَعَلُواْ لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ ٱلحَرثِ وَٱلأَنعَٰمِ نَصِيبا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ }(الأنعام:١٣٦).

واته: وه بڕیارياندا بۆ خوا لەوەی کە(خوا) دروستی کردو دایهێنا بەشێك لە کشتوکاڵ و ئاژەڵ وماڵات جا بە گومانی خۆيان وتيان ئەمە بۆ خوايە وە ئەوەش بۆ هاوبەشەکانمان (بتەکانمان) جا ئەوەی بۆ هاوبەشەکانيانە ئەوە بە خوا ناگات وە ئەوەش بۆ خوايە ئەوە دەگات بەهاوبەشەکانيان چ خراپە ئەوەی بڕیاری دەدەن. وە ئەو قسەيەيان لەسەر دینی ئێمە فەسادی و باطلیەکەی پێویستییەکی زانراوی دین(معلوم من الدين بالضرورة)ـە, کافرە ئەوەی ئەو قسەيە بکات چونکە ڕەتکردنەوەی ڕاشکاوی ئەو شتانەيە کە (معلوم من الدين بالضرورة)يە, ئەوەش لەبەر دوو هۆ:

يەکەم: ڕەتکردنەوەی بەشێکی دینە کە دەقە لەسەر ئەوەی ئیسلام دینی سياسەت و دەوڵەت و, حوکم و ياسادانانەو, زۆر لەوە فراوانترە کە لە دروشمەکانی پەرستن و نێوانی ديوارەکانی پەرستگاکان گەمارۆ بدرێت و, ئەمە گومانی تێدا نييە کە کوفرێکی ئاشکرايە, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{ أَفَتُؤمِنُونَ بِبَعضِ ٱلكِتَٰبِ وَتَكفُرُونَ بِبَعض فَمَا جَزَآءُ مَن يَفعَلُ ذَٰلِكَ مِنكُم إِلَّا خِزي فِي ٱلحَيَوٰةِ ٱلدُّنيَا وَيَومَ ٱلقِيَٰمَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰٓ أَشَدِّ ٱلعَذَابِ}(البقرة:٨٥).

واتە: جا ئایا بڕوا دەهێنن بەهەندێک لە کتێبەکەو، بێ باوەڕ دەبن بەهەندێکی تری جاتۆڵەی ئەو کەسانە کەوا بکەن لەئێوە هەر ڕیسوایی و بەدناویە لەژیانی دونیادا و لەڕۆژی دوایشدا دەگەڕێنرێنەوە بۆناو سەختترین سزا. وە خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَيَقُولُونَ نُؤمِنُ بِبَعض وَنَكفُرُ بِبَعض وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَينَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا}(النساء: ١٥٠).

واتە: وە دەڵێن باوەڕ بە هەندێك(لە پێغەمبەران) دەهێنین و باوەڕ ناهێنن بە هەندێکی تریان و دەیانەوێ لەو نێوانەدا ڕێگەیەك بدەنەبەر.

دووەم: وەکاتێک ئەو بەشەی دینیان ڕەتکردەوە پێویست بوو لەسەریان دەست بخەنە ناو ئەو لایەنە فراوانەی کە لە خۆیانەوە ڕەتیان کردەوە, جا دەستیان کرد بە تەشریع و یاسادانانێک هاوشێوەی شەرعی خوای گەورە(لە ڕووی چۆنێتی کارەکەوە نەک چۆنیەتی یاساو تەشریعەکان چونکە فەزڵی تەشریعی خوای گەورە لەسەر تەشریعی مرۆڤەکان وەک فەزڵی قسەی خوای گەورەیە لەسەر قسەی مرۆڤەکان, سبحان الله عما یشرکون!!!) , یان لەلای غەیری خۆیان دەیهێنن لە طاغووتان و موشریکان, جا سیفەتی ئەوانەی حوکم دەبەنە بەر طاغووت و کە فەرمانیان پێکراوە بێباوەڕ بن پێی لێدێتەجێ و, هەردوو کارەکەیان بە هەڵخلیسکانی بیرو باوەڕی دادەنرێت کە خاوەنەکەی لە بازنەی ئیسلامدا دەباتە دەرەوەو, بەڵگەش لەسەر ئەوە گەلێک زۆرە.

٦ – ئازادی تاکەکەسی:- هەروەها یەکێک لە بنەماکانی دیموکراسی ئازادی تاکەکەسییە, لە سایەی سیستەمی دیموکراسیدا هەر کەسێک بۆی هەیە هەر شتێک ئەنجامبدا کە حەزدەکا مادام لەگەڵ یاسای دەستکردی وڵات دژ نەبێت, ئەمەش شتێکە فەساد و باطلیەکەی لە دینی ئیسلامدا زانراوە, چونکە حەڵاڵکردنی ئەو شتانە لەخۆدەگرێ کە خوای گەورە لەسەر بەندەکانی حەڕامکردووەو, ئازادکردنی بەندەیە لە ئەنجامدانی لەناوبەرە شەرعییەکان و هەواو ئارەزوو, مرۆڤ لە ئیسلامدا ئازادی خۆی لە ئیسلامدا وەردەگرێ و, ئەو ئازادییەش ڕێکخراوە بە ڕێکخەرەکانی شەرع و ئەرکەکانی سەر شانی, موسوڵمان (ئەگەر بیەوێ لە بازنەی ئیسلام بمێنێتەوە) ئازادی ئەوەی نییە سنوورەکانی ئیسلام و, ئاداب و, فەرمایشتەکانی ببەزێنێت و, چۆنی دەوێ قەدەغەکراوەکان ئەنجام بدات, پاشان شەرعییەت بەو کارانەی بدرێ, یان بە ئازادی تاکەکەسی دابنرێت و بەو تایبەتمەندییانە دابنرێت کە کەس نابێت ئینکاری لێبکات, لەپاش هەموو ئەو کارانە بڵێ من موسوڵمانم, ئیسلام و ئەو شتە هەرگیز کۆنابنەوە! چونکە لە داخوازی و مەرجەکانی ئیمانە حوکم بردنە بەر شەرعی خوا لە هەموو شتێکی بچووک و گەورەو کارە تایبەتی و گشتییەکانداو, ڕازی بوون بە حوکمی خواو, ملکەچ بوون بۆی لە دیارو پەنهاندا بەبێ هیچ دوودڵییەک, یان بەدواداچوونێک, وەپێویستە بە هەموو ئەوانە ڕازی بێت بەبێ هیچ دڵگرانییەک هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤۡمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيۡنَهُمۡ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَرَجٗا مِّمَّا قَضَيۡتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسۡلِيمٗا }(النساء: ٦٥).

٧-ئازادی دامەزراندنی حزب و كۆمەڵەكان:- هەروەها یەكێكی تر لە بنەماكانی دیموكراسی ئازادی دامەزراندنی حزب و كۆمەڵە و بزوتنەوە و دەستەكانە, جا بیرو باوەڕو, بۆچوون و, خوو ڕەوشتی ئەو كۆمەڵانە هەر چۆنێک بێت, ئەمەش بنەمایەكی باطلە لەڕووی شەرعەوە لەبەر :

یەكەم: دانپێدانانی تێدایە بە شەرعییەتی هەموو حزب و كۆمەڵەكان بە هەموو ئاراستە فكرییە كوفرییەكانەوەو, مافی بوون و, بڵاوكردنەوەی باطلەكەیان و, بڵاوكردنەوەی كوفرو فەسادیان هەیە لەنێو بەندەكان, ئەمەش دژی زۆرێک لە دەقە شەرعییەكانە كە تێیدا ئەصل لە مامەڵەكردن لەگەڵ كوفرو خراپەدا ئینكاركردن و گۆڕینیەتی, نەک دانپێدانانی و شەرعییەت پێدانی, خوای گەورە دەفەرمووێ:

. { وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ } (الأنفال:٣٩)

دووەم: دانپێدانان بە شەرعییەتی حزبە كافرەكان, ئەمەش -سەرەڕای ئەوەی بەدەم نەڵێ كە پێی ڕازییە- ڕازی بوون بە كوفر لەخۆدەگرێ و ڕازی بوونیش بە كوفر كوفرە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَقَدۡ نَزَّلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أَنۡ إِذَا سَمِعۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ يُكۡفَرُ بِهَا وَيُسۡتَهۡزَأُ بِهَا فَلَا تَقۡعُدُواْ مَعَهُمۡ حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيۡرِهِۦٓ إِنَّكُمۡ إِذٗا مِّثۡلُهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا} (النساء:١٤٠)

واتە: وە بێگومان خوا ناردوویەتیە خوارەوە بۆتان لە قورئاندا هەر کاتێك بیستان ئایەتەکانی خوا بڕوایان پێناکرێت و گاڵتەیان پێدەکرێت ئەوە دامەنیشن لە گەڵیاندا تا دەچنە ناو باسێکی ترەوە بێگومان ئەگەر دانیشتن لە گەڵیاندا ئەوە ئێوەش وەك ئەوانن بەڕاستی خوا کۆکەرەوەی دووڕووەکان و بێباوەڕەکانیشە بە تێکڕا لە دۆزەخدا.

لە کوردستان کار لەوە تێپەڕی حزبە ئیسلامییەکان شان بەشانی حزبە عەلمانییە کافرەکان هاوپەیمانییان ئەنجامدا لەگەڵ ئەوەشدا بانگەشەی پەیڕەوکردنی شەریعەت دەکەن ئەگەر دەسەڵات بگرنە دەست!!!

سێیەم: لە دەرەنجامەکانی ئەو دانپێدانانە , ڕێگەدانە بە حزبە باطلەکان تا کوفرو باطلی خۆیان بڵاوبکەنەوەو کۆمەڵگە نقوم بکەن لە جۆرەکانی فەساد و فیتنەو ئارەزوو, بەمە یارمەتییان دەدەین لەسەر لەناوچوون و تێکدانی بەندەکان و وڵات, پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرمووێ:

{مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ, فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا, وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا, فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنْ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ, فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا, فَإِنْ يَتْرُكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا, وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَوْا جَمِيعًا})رواه البخاري).

واتە: نموونەی ئەو کەسەی سنوورەکانی خوا دەپارێزێ و ئەو کەسەی پێشێلی دەکا وەکو نموونەی کۆمەڵە خەڵکێکە لەناو کەشتییەکدا قورعە دەکەن لەسەر ئەوەی کێ لەسەرەوەی کەشتییەکەو کێ لە خوارەوەی بێ, جا هەندێکیان دەکەونە سەرەوەی کەشتییەکەو هەندێکیان دە کەونە ژێرەوەی کەشتییەکە, جا ئەوانەی کە لە خوارەوەی کەشتییەکە بوون گەر ئاویان بویستایە بەلای ئەوانەی سەرەوەی خۆیان تێپەڕ دەبوون, جا وتیان: با ئێمە بەشەکەی خۆمان کون بکەین و ئەوانەی سەرەوەمان ئەزیەت نەدەین, جا ئەگەر ئەوانەی سەرەوە وازیان لێبێنن ئەو کارە بکەن کە دەیانەوێ ئەوا هەموویان لەناودەچن, وە ئەگەر دەستیان بگرن و نەهێڵن کارەکە بکەن ئەوا هەموویان ڕزگاریان دەبێ.

چوارەم: هەروەها لە دەرەنجامەکانی ئەم بنەمایە, پەرتەوازەکردنی ئوممەتی ئیسلام و پارچە پارچە کردنی وەلائی ئوممەتە بۆ حزب و کۆمەڵە جیاوازەکان, کە ڕقیان لە یەکەو, پلان لە دژی یەک دەگێڕن کە خوای گەورە هیچ بەڵگەیەکی لەسەر دانەبەزاندووە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعا وَلَا تَفَرَّقُواْ}(آل عمران:١٠٣).

واتە: هەمووتان دەستبگرن بە پەتی خواوەوە کە قورئانەو پەرتەوازە مەبن. وە خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَنَٰزَعُواْ فَتَفۡشَلُواْ وَتَذۡهَبَ رِيحُكُمۡ}(الأنفال:٤٦).

واتە: گوێڕایەڵی خواو پێغەمبەرەکەی بن و جیاواز مەبن و دووبەرەکی مەکەن بەهۆیەوە بشکێن و لاواز بن و هێزتان بڕواو نەمێنێ. وەپێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم دەفەرمووێ:

{عليكم بالجماعة وإياكم والفرقة, فإن الشيطان مع الواحد وهو من الإثنين أبعد, ومن أراد بحبوحة الجنة فليلزم الجماعة}(رواه الترمذى وصححه الألبانى: صحيح سنن الترمذى: ١٧٥٨).

واتە: لەسەرتانە دەستبگرن بە کۆمەڵی موسوڵمانانەوەو ئاگاداربن لە پەرتەوازەیی و دووبەرەکی, چونکە شەیطان لەگەڵ یەکەو دوورترە لە دوو, وە ئەوەی خۆشی بەهەشتی دەوێ با بەگەڵ کۆمەڵی کۆمەڵی موسوڵمانان بکەوێ.

٨ - پێوەری دیموکراسی زۆرینەیە:- هەروەها لە بنەماکانی دیموکراسی ڕای زۆرینەیە, ئەگەر زۆرینە لەسەر هەرشتێک کۆبوویەوە ئەوە تەواوەو کاری پێدەکرێت, ئەگەرچی لەسەر باطل و گومڕایی و کوفری ئاشکراش کۆببنەوە ئەم زۆرینەیە, لە ڕوانگەی دینی دیموکراسی ئەو حەقەی کە نابێ کەس بەدواداچوونی بۆ بکات ئەوەیە کە زۆرینە بڕیاری لەسەر دەدات و لەسەری کۆدەبێتەوە, ئەمەش بنەمایەکی باطلە, چونکە لە ئیسلامدا حەق ئەوەیە کە موافقی قوڕئان و سوننەت بێ, جا سەرخەرانی کەم بن یان زۆر و,

ئەوەی موخالەفەی قورئان و سوننەت بکات ئەوە باطلە ئەگەر هەموو زەویش لەسەری کۆببنەوە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ}(يوسف:١٠٦).

وە دەفەرمووێ: {وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ}(الأنعام:١١٦),

وە دەفەرمووێ: {وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ}(هود:١٧).

وە دەفەرمووێ: {وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ}(الأعراف:١٨٧).

وە دەفەرمووێ: {وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ}(غافر:٦١).

وە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرمووێ: {ما صدق نبي من الأنبياء ما صدقت, إن من الأنبياء من لم يصدقه من أمته إلا رجل واحد}(مسلم).

واتە: هیچ پێغەمبەرێک بە ڕاددەی من ئیمانی پێنەهێنراوە, پێغەمبەری وا هەبووە لە ئوممەتەکەیدا تەنها یەک پیاو ئیمانی پێیهێناوە. ئەگەر بێت و ئەم بنەمایە ڕاست بێت هەروەکو دینی دیموکراسی دەیلێ ئایا هەڵوێستی ئەم پێغەمبەرە چی دەبێ کە تەنها یەک پیاو لە ئوممەتەکەی ئیمانی پێی هێناوە؟, وە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرمووێ:

{بدأ الإسلام غريبا وسيعود كما بدأ فطوبى للغرباء} وفى رواية: قيل ومن الغرباء يا رسول الله؟ قال: ناس صالحون قليل فى ناس سوء كثير, ومن يعصيهم أكثر ممن يطيعهم). واتە: ئیسلام بە غەریبی

دەستی پێکرد و دیسان بە غەریبی دەگەڕێتەوە جا خۆشبەختی بۆ غەریبان, پرسیارکرا: غەریبان کێن ئەی پێغەمبەری خوا؟ فەرمووی: خەڵکێکی صالحی کەمن لەناو خەڵکێکی خراپی زۆر و, ئەوەی سەرپێچییان دەکات زیاترن لەوانەی گوێڕایەلیان دەکەن

(ئەم فەرموودەی پێغەمبەری خوا بەڵگەیەکی روون و ئاشکرایە کە وەلی ئەمری شەرعی موسوڵمانان کۆمەڵی سەرخراون کە لە فەرموودەکەدا پێغەمبەر بە غەریبان ناوی بردوون, نەک کاربەدەستە طاغووتەکان کە مورجیئەی سەردەم بە وەلی ئەمری شەرعی موسوڵمانان ناویان دەبەن.) .

وە هەورەها لە دوو صەحیحەکەدا هاتووە کە پێغەمبەر -صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: {إنما الناس کالإبل المائة لاتکاد تجد فیها راحلة}واتە: خەڵکی وەک سەد وشتر وان بەزەحمەت کەسێک دەدۆزیەوە لەناویاندا کە بەرگەی ناخۆشییەکانی سەفەرو, داواکارییەکان و, دەرەنجامەکانی ڕێی ئەم دینە بگری, تەنها یەک لەو سەدە نەبێ, ئەمەش بەڵگەیە لەسەر توندی ئەو غوربەتەی کە پێشەنگانی یەکخواپەرستانی گرتووە کە دەیانەوێ لەسەر ڕێی ئەم دینە برۆن, هەر چەندە قوربانییەکان زۆر بن و, داخوازییەکان قورس بن.

٩ -هەڵبژاردنی گەل:- لە دیموکراسیدا هەموو شتێک هەر چەندە پیرۆز بێت لەناویشیاندا دینی خوای گەورە هەتاوەکو گەل

پەسەندی بكات دەبێت ملكەچی هەڵبژاردن و دەنگدانی گەل و دەستەبەرزكردنەوەو دەست نزمكردنەوەی بێت, هەڵبژاردنیش هەروەک باسكرا تەنها ئەو شتە دەبێت كە زۆرینە لەسەری كۆدەبێتەوە ئەگەرچی شتە هەڵبژێردراوەكە باطلیش بێت, ئەمەش بەو شێوەیەی باطلە لە شەرعدا, ڕازی بوون پێی دەبێتە هۆی كافر بوون و هەڵگەڕانەوە لە دین, ئەمەش لە چەند ڕوویەكەوە:

-یەكەم: شەرعی خوای گەورە (حەڵاڵ و حەڕام و حەق و باطل) دروست نییە بخرێتە دەنگدان و هەڵبژاردن و ڕەتكردنەوەو قەبوڵ كردن, تەنها لە یەک حاڵەتدا نەبێ ئەویش ئەوەیە ئەگەر بیانەوێ لە بازنەی ملكەچ بوون بۆ خوای جیهانییان بچنە دەرەوە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَٱللَّهُ يَحۡكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكۡمِهِۦۚ وَهُوَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ٤١}(الرعد).

واتە: وە خوای گەورە حوكم دەكات و كەس ناتوانێت بە حوكمی ئەو دابچێتەوە و بیگۆڕێ. وە دەفەرمووێ:

{وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا}(الأحزاب:٣٦).

وە دەفەرمووێ:

{يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيِ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۖ}(الحجرات:١).

واتە: ئەی ئەو كەسانەی كە باوەڕتان هێناوە پێش مەكەون لە خواو پێغەمبەرەكەی. وە دەفەرمووێ:

{يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَرۡفَعُوٓاْ أَصۡوَٰتَكُمۡ فَوۡقَ صَوۡتِ ٱلنَّبِيِّ وَلَا تَجۡهَرُواْ لَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ كَجَهۡرِ بَعۡضِكُمۡ لِبَعۡضٍ أَن تَحۡبَطَ أَعۡمَٰلُكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تَشۡعُرُونَ}(الحجرات: ٢)

ئەی ئەو كەسانەی باوەڕتان هێناوە دەنگتان بەرز مەكەنەوە بەسەر دەنگی پێغەمبەردا(صلى الله عليه وسلم) وە بە دەنگی بەرز قسەی لەگەڵ مەكەن وەك دەنگ بەرزكردنەوەتان لەگەڵ یەكتری نەوەكو كردەوەكانتان بەتاڵ بێتەوە خۆشتان هەستی پێ نەكەن. جا ئەگەر بەهۆی دەنگ بەرزكردنەوە كردەوكان بەتاڵ بێتەوە بەپێشخستنی حوكمی هەواو ئارەزوو وگەل بەسەر حوكمی خواو پێغەمبەر دەبێ سزاكەی چۆن بێ؟.!

-دووەم: ئەو پرۆسەی دەنگدانە ئەوە دەگەیەنێت كە شەرعی خواو شەرعی طاغووت وەک یەک و یەكسانن, چونكە هەردووكیان دەخرێنە دەنگدانەوە بەبێ جیاوازی, وە هەردووكیان شایەنی قەبوڵكردن ڕەتكردنەوەن, ئەمەش دژی فەرموودەی پەروەردگارە كە دەفەرمووێ:

{وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ}(النحل:٣٦).

واتە: سوێند بە خوا لەناو هەموو گەل و ئوممەتێكدا پێغەمبەرێكمان ناردووە بەمەی تەنها خوا بپەرستن و دووركەونەوە لە (پەرستنی) طاغووت. وە دەفەرمووێ:

{فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ}(البقرة:٢٥٦).

واتە: جا ئەوەی کوفر بە طاغووت بکاو ئیمان بە خوا بهێنێت ئەوا دەستی گرتووە بە (العروة الوثقى).

وە دەفەرمووێ: {وَلَم يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدۢ}(الإخلاص: ٤).

وە دەفەرمووێ:

{لَيسَ كَمِثلِهِۦ شَيء}(الشورى:١١)

واتە: هیچ شتێک وەکو ئەو نییە.

-هەروەک چۆن خوای گەورە هیچ هاوتاو هاوشێوەو وێکچووی نییە لە زات و کردەوە و سیفەتەکانی, بەهەمان شێوە هیچ هاوتاو هاوشێوەو وێکچووی نییە لە حوکم و شەرعیدا, چۆن مرۆڤ هەموویان بێتوانان لەوەی کە قسەیەکی وەکو قورئان بکەن بە هەمان شێوە بێتوانان -ئەگەر هەمووشیان کۆببنەوە- لەوەی بتوانن حوکمێک یان تەشریع و یاسایەک بێنن کە یەکسان بێ لەگەڵ حوکم و شەرعی خوا.

-سێیەم: هەروەها ئەم دەنگدانە بەڵگەیە لەسەر ڕێپێدانی خەڵکی و بەڕەوادانانی ئەوەی حوکمی خوا ڕەتبکەنەوە ئەگەر بێت و گەل دەنگی لەسەر بدا, ئەمەش یەکناگرێتەوە لەگەڵ ئیمان و داخوازییەکانی هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا}(النساء:٦٥).

چوارەم: هەروەها ئەو دەنگدانە بە سووک سەیرکردن و بەکەمدانانی شەرعی خوا لەخۆدەگرێ, ئەمەش دژی ئەوەیە کە واجبە بۆ دینی خواو, شەرعەکەی, لە بەگەورەدانان و ڕێزگرتنی, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{مَّا لَكُم لَا تَرجُونَ لِلَّهِ وَقَارا. وَقَد خَلَقَكُم أَطوَارًا}(نوح: ١٤).

واتە: ئەوە چیتانە ناترسن لە شکۆو گەورەیی خوا؟لە کاتێکدا کە دروستی کردوون بە چەند قۆناغێك. وە دەفەرمووێ:

{ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّم شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقوَى ٱلقُلُوبِ}(الحج: ٣٢).

وە لە گەورەترین دروشمەکانی خوای گەورە کە واجبە بە گەورە ڕاگیرێ و ڕێزی لێبگیرێ قورئانەکەی و حوکمەکانی و شەرعەکەیەتی.

١٠ – یەکسانی لە ماف و واجیباتەکان:- یەکێکی تر لە بنەماکانی دیموکراسی یەکسانییە لەنێوان هەموو تاک و چینەکانی کۆمەڵگە بەبێ سەیرکردنی بیرو باوەڕو دین و ژیانی ئەخلاقی خەڵکی, لە ڕوانگەی دیموکراسی کافرترین و تاوانبارترین و نەزانترین کەس یەکسانە بە موسوڵمانترین و باشترین و زاناترین کەس, لە دیاریکردنی ئەوەی حوکمی وڵات و بەندەکان بکات, هەروەها لە ماف و واجیباتەکانیش! ئەو جۆرە یەکسانییە گومان نییە لە باطلی و فەسادییەکەی, چونکە حەق و باطل یەکسان دەکات و, دوو دژی هەڵوەشێنەرەوەی یەکتر یەکسان دەکات و, هەروەها موخالەفەو

پێچەوانەی زۆرێک لە دەقە شەرعییەکانە, خوای گەورە دەفەرمووێ: {أَفَمَن كَانَ مُؤمِنا كَمَن كَانَ فَاسِقا لَّا يَستَوُۥنَ}(السجدة: ١٨).

واتە: دەی ئایا کەسێ ئیماندار بووبێ وەك کەسێکە دەرچووبێ لە ئیمان (فاسق بووبێ) هەرگیز چونیەك نین.

وە دەفەرمووێ:

{هَل يَستَوِي ٱلَّذِينَ يَعلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعلَمُونَ}(الزمر:9).

وە دەفەرمووێ:

{أَم نَجعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَٱلمُفسِدِينَ فِي ٱلأَرضِ أَم نَجعَلُ ٱلمُتَّقِينَ كَٱلفُجَّارِ}(ص: ٢٨).

واتە: ئایا ئەوانەی باوەڕیان هێناوە و کردەوە چاکەکانیان کردووە لەگەڵ خراپەکاران لە زەویدا وەك یەکیان دادەنێین (لەدوا ڕۆژدا، نەخێر وانی یە) یا پارێزکاران وەك بەد کرداران لێ دەکەین. وە چەندین دەقی تر کە بەڵگەن لەسە ئەوەی ئەم دوو کۆمەڵە لەبەر دژبوونیان لە باوەڕو دین و ئەخلاق و هەڵسوکەوت نابێ و دروست نییە یەکسان بن و, ئەوەی پێچەوانەی ئەوە بڵێ ئەوا قورئانی بەدرۆخستۆتەوە, ئەمەش خودی کوفری ڕوون و ئاشکرایە.

لە فەتوای (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء)دا هاتووە:

(کە هەر کەسێک جیاوازی نەکات لەنێوان یەهوودی و نەصڕانییەکان و گشت کافران لەگەڵ موسوڵمانان تەنها بە نیشتمان نەبێت و حوکمەکانیان بە یەک دابنێت ئەوا کافرە) السؤال الثالث

من الفتوى رقم: ٦٣١٠, ١١ \ ١٤٥), ئەمە ئەو كوفرەيە كە ديموكراسى بڕيارى لەسەر داوە و ديموكراسييەكانيش لە واقعدا پەيڕەوى دەكەن.

١١ - مرۆڤ خاوەنى ڕاستەقينەى پارەيە:- لە دينى ديموكراسيدا مرۆڤ خاوەنى ڕاستەقينەى پارەيە, بۆيە بۆى هەيە هەر چۆنێكى بوێ بە هەر ڕێگەيەك پارە كۆبكاتەوە, هەروەكو بۆى هەيە پارەكەى ببەخشێت بە هەر ڕێگەيەك كە حەزى لێيە, ئەگەرچى ئەو ڕێگەيە حەڕام و قەدەغەكراويش بێت لە دينى خواى گەورە, ئەمەش ئەوەيە كە پێى دەڵێن سيستەمى ئابوورى ئازاد يان سەرمايەدارى ئازاد!, ئەمەش پێچەوانەى ئيسلامە كە بڕياردەدات خاوەنى ڕاستەقينەى پارە خواى گەورەيەو, مرۆڤ جێنشينە لەو پارەيەو, بەرپرسيارە لە بەرامبەر خوا, چۆنى بە دەست هێناوەو, لەچى بەخشيويەتى, جا مرۆڤ هەروەك بۆى نييە كە پارە لە ڕێگە ناشەرعييەكان كۆبكاتەوە, وەكو ڕيباو ڕەشوە و زيناو بازرگانى حەڕام بەهەمان شێوە بۆى نييە لە ڕێگەى ناشەرعى پارەكەى خەرج بكات و زيادەڕۆيى بكات, بەڵكو مرۆڤ لە ئيسلامدا خاوەنى نەفسى خۆشى نييە تا بە ئارەزووى خۆى چى دەيەوێ لە نەفسى خۆى بكا دوور لە ڕێگەى ئيسلام, بۆيە زيان گەياندن بە نەفس و خۆكوشتن لە گەورەترين تاوانە گەورەكان ژمێردراوە كە خواى گەورە سزاى بەئێشى لەسەر دەدات, خواى گەورە دەفەرمووێ:

{قُلِ ٱللَّهُمَّ مَٰلِكَ ٱلْمُلْكِ تُؤْتِي ٱلْمُلْكَ مَن تَشَآءُ وَتَنزِعُ ٱلْمُلْكَ مِمَّن تَشَآءُ}

(آل عمران:٢٦).

واتە: بڵێ ئەی خوای خاوەنی دەسەڵات، دەسەڵات دەدەیت بە هەر کەسێک کە بتەوێت وە دەسەڵات ئەسێنیتەوە لە هەر کەسێک کە بتەوێت. بۆیە خاوەنی ڕاستەقینەی موڵک و سامان خوای پەروەردگارەو غەیری ئەو جێنشینە و پێسپێردراو و بەرپرسیارە لە بەرامبەر خوای گەورە لەو سامانەی پێی دراوە لەو ڕۆژەی هیچ کەسێک پارەو پول و منداڵ بە کەڵکی نایێ, چۆن بە دەستی هێناوە؟ چۆنی بەخشیوە؟ ئایا ئەمانەتەکەی بەجێگەیاند یان نا؟

هەروەکو پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەفەرمووێ: {لاتزول قدما عبد حتى يأل عن عمره فيما أفناه, وعن علمه فيما فعل, وعن ماله من أين اكتسبه وفيما أنفقه, وعن جسمه فيما ابلاه}(صحيح سنن الترمذى:١٩٧٠).

واتە: دوو پێی هیچ بەندەیەک ناجووڵێ هەتاوەکو پرسیاری لێنەکرێ دەربارەی تەمەنی لە چی بەسەری بردووەو؟ لە زانستەکەی چی پێ کردووەو؟ لە پارەکەی چۆنی بەدەست هێناوەو؟ چۆنی خەرج کردووە؟ وە لە لاشەی چی پێ ئەنجامداوە؟.

مرۆڤ بۆی نییە ڕەخنە لە وەرگرتنی شتێک بکا لێی کە موڵکی ئەو نییە. بەڵکو مولکی غەیری ئەوە کە خوای گەورەیە, بەڵام لە دیموکراسیدا خاوەنی ڕاستەقینەی پارەیەو, ئازادە لە بەدەستهێنانی و

چۆنیەتی خەرجکردنی, ئەگەر بێت و بیەوێ هەموو پارەکەی خەرج بکا لە سەگێکی گەڕ لەگەڵ ئەوەی ١٠ منداڵی هەبێت, ئازادە و بۆی هەیە ئەو کارە بکات بێ ئەوەی کەسیش هەبێت ئینکاری ئەوەی لێبکا!

(حكم الإسلام في الديمقراطية والتعددية الحزبية للشخ أبي بصير: ص16- 36 بە دەستکارییەوە)

پرسی سێیەم: هەندێک لە مەفسەدەکانی دیموکراسی و هەڵبژاردن و چوونە ناو پەرلەمان و ڕەواندنەوەی شوبهەکانی دروستێتی چوونە ناو پەرلەمان:-

١ – ئەوەی ڕێی دیموکراسی دەگرێتەبەر لەسەری پێویستە دان بنێت بە دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان و, مەبدەئە کوفرییەکان, وەکو پەیماننامەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان و یاساکانی ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی و یاسای حزبەکان و, غەیری ئەوانە لە کۆت و بەند(قید)ـە موخالفەکانی شەرعی خوای گەورە, وە ئەگەر بێت و ئەم کارانە نەکات قەدەغە دەکرێت لە چالاکییە حزبییەکان بە بیانووی ئەوەی توندڕەوە و تیرۆریستە و باوەڕی بە ئاشتی جیهانی و پێکەوەژیان نییە.

٢ – سیستەمی دیموکراسی حوکمە شەرعییەکان لەکاردەخات, وەک جیهاد و, فەرمانکردن بە چاکەو, نەهی کردن لە خراپەو, حوکمی

هەڵگەڕانەوە لەدین و, موڕتەددان و, جزیەو, کۆیلەکردنی بێباوەڕانی جەنگاوەرو, بەکافردانان و غەیری ئەوانە لە حوکمە شەرعییەکان.
جیهاد بە تەواوی لەکار دەخرێ چونکە ڕێگەیەکی یاسایی نییە بۆ گۆڕینی دەسەڵات و تۆش دانت ناوە بە ڕای زۆرینەو بۆت نییە هیچ بکەیت هەتاوەکو دەورەی پەرلەمانیت تەواو دەبێت و جارێکی تر هەوڵی بەدەستهێنانی زۆرینەی پەرلەمان بدەیت.

وە هەروەها لەبەر دانپێدانانت بە حوکمی عەلمانییە کافرەکان بە هیچ شێوەیەک لەژێر گومبەتی پەرلەمان بۆت نییە کەس بە کافر دابنێی ئەگەر چی بە ئاشکرا سووکایەتی بەخوای گەورە بکات هەروەکو ئارێز عبد الله ی پەرلەمانتاری پێشووی یەکێتی لەناو هۆڵی پەرلەمان وتی قوڕئان هەموو شتێکی پیرۆز نییە قوڕئان باسی کەر دەکات خۆ کەر پیرۆز نییە, لەعنەتی خوا لە عەلمانییانی کافرو موڕتەد.

٣ - دیموکراسی و هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکان پشت دەبەستن بە گێرەشێوێنی و زۆری و بۆری بەبێ ڕێکخەری شەرعی, خوای گەورە دەفەرمووێ:{وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ}(یوسف:١٠٦).

4بنەمای سیستەمی دیموکراسی لە بنچینەدا لەسەر ئەوە وەستاوە کە دان نانێت بە حاکمیەتی خوای گەورە, لەڕێی ئەنجوومەنە پەرلەمانییەکان, جا چوونە ناو پەرلەمان لەپێناو ئیقامە حوججە

ئەوە لەلای وان بەڵگە نییەو بەڵگەی لای ئەوان قسەی زۆرینەیە, تۆش دانت ناوە بە زۆرینە, جا چۆن بەڵگەیەک دەچەسپێنیت بە شتێک کە بەڵگە نییەو, هەر چەندە بەڵگەی شەرعییان بۆ جێگیر بکەیت لای ئەوان لە بۆچوونێک زیاتر نییەو, هیچ پیرۆزییەکی نییە, چونکە ئەوان دەیانەوێ هەروەکو دەڵێن خۆیان ڕزگار بکەن لە حوکمی غەیبی, کە لە جەماوەرەوە دەرنەچووە, یەکەمیش لەوانە حوکمی خواو پێغەمبەرە, جا دانپیانانت بەم بنچینە طاغووتییە واتە(ڕای زۆرینەو ملکەچ بوونت بۆی بە پشت بەستن بە جەماوەر ئەو بنچینەیە لەناو دەبات کە حاکمییەت تەنها بۆ خوایە, جا لەبەر ئەوەی کە زۆرینە بەڵگەی بڕاوەیە لە ناکۆکییەکاندا ئەوا خوێندنەوەت بۆ قورئان و فەرموودە هیچ مانایەکی نامێنێت چونکە ئەو بەڵگەیە نییە کە هەردووکتانی لەسەر ڕێککەوتووە).

٥ - بەو کەسانە دەوترێ کە بەم ڕێگەیە فریویان خواردووە لە بانگخوازان: ئایا ئەگەر گەیشتن بە دەسەڵات هەڵدەستن بە هەڵوەشاندنەوەی دیموکراسی و قەدەغەکردنی دروستبوونی حزبە عەلمانییەکان لەگەڵ ئەوەی کە ئێوە ڕێککەوتوون لەگەڵ حزبەکان لەسەر ئەوەی کە حوکم دیموکراسی دەبێت و بوار بە هەموو حزبەکان دەدەرێ بۆ بەشداریکردنی کارا لە دەسەڵات, جا ئەگەر

بڵێن ديموكراسی هەڵدەوەشێنینەوە و دروستكردنی حزبەكان قەدەغە دەكرێ, ئەوا ستەمێكە لە ئێوەو پەيمان شكاندنە سەرەڕای پووچی پەيمانەكەو خوای گەورە دەفەرمووێ:

{وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَومخِيَانَةً فَٱنۢبِذۡ إِلَيهِم عَلَىٰ سَوَآءٍۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلخَآئِنِينَ}(الأنفال: ٥٨).

واتە: وە ئەگەر بەڕاستی مەترسيت كرد لە ناپاكی دەستەيەك(كە پەيمانەكەيان بشكێنن) ئەو كاتە(پەيمانەكە) فڕێ بدەرەوە بۆيان بەڕێك و ڕەوانی تا بەرامبەر بن, بەڕاستی خوا ناپاكانی خۆش ناوێت.

وە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرمووێ: {ينصب لكل غادر لواء يوم القيامة}(البخاري) واتە: هەر پەيمانشكێنەک لە ڕۆژی دواييدا ئاڵايەكی بۆ دەچەقێنن.

وە فەرموودەی : {الحرب خدعة}(البخاری) فڕی بە پەيمان شكاندن و غەدرەوە نييە, ئەگەر بڵێن حوكم بە ديموكراسی دەكەين و, ڕێگە لە دامەزراندنی حزبەكان ناگرين, ئەوا ئەمە حكوومەتێكی ئيسلامی نييە.

٦ - ڕێبازی ديموكراسی و هەڵبژاردن دەبێتە هۆی دەسەڵاتداربوونی كافران و مونافيقان بەسەر موسوڵمانان, بەڕێگەيەک كە هەندێک لە جاهيلان بە شەرعی دادەنێن و, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{لَا يَنَالُ عَهدِي ٱلظَّٰلِمِينَ}(البقرة: ١٢٤).

واتە: پێشەوایەتی زاڵمان ناگرێتەوە. وە دەفەرمووێ:

{وَلَن يَجۡعَلَ ٱللَّهُ لِلۡكَٰفِرِينَ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ سَبِيلًا}(النساء: ١٤١)

واتە: دڵنیابن هەرگیز خوا نایەڵێت بێ باوەڕان بەسەر ئیمانداراندا دەست ڕۆیشتوو بن و ڕیشەکێشیان بکەن. موسوڵمانان چەند فریو دەدرێن و سەریان لێدەشێوێندرێ بەم قسانەو, واتێدەگەیەنرێن کە ڕێگەی هەڵبژاردن ڕێگەیەکی شەرعییە.

٧ - چوونە ناو سیستەمی دیموکراسی و پەرلەمان دەبێتە هۆی زیادبوونی کوفرو, دژایەتیکردنی شەرعی خواو, گاڵتەکردن بە شەرعی خواو هەڵگرانی شەرع, چونکە هەرکات بۆیان ڕوونکرایەوە کە ئەو تەشریع و یاسایانەی ئەوان دایدەنێن دژی فەرمایشتەکانی ئیسلامە ئەوا گاڵتە بە شەرعی خوا دەکەن کە پێچەوانەی یاساکانی ئەوان و هەڵگرانییەتی, (سد الذرائع) کاری پێدەکرێ لەو بابەتەدا, خوای گەورە دەفەرمووێ:

{فَذَكِّرۡ إِن نَّفَعَتِ ٱلذِّكۡرَىٰ}(الأعلى: ٩).

واتە: ئینجا تۆش هەردەم ئامۆژگاری بکە ئەگەر سوودی گەیاند.

وە دەفەرمووێ: {وَلَا تَسُبُّواْ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَسُبُّواْ ٱللَّهَ عَدۡوَۢا بِغَيۡرِ عِلۡمٖ}(الأنعام:١٠٨).

واتە: موسوڵمانان جنێو و قسەی ناشرین مەڵێن بەو بت و پەرستراوانەی کە ئەوان هاواریان لێ دەکەن و دەیانپەرستن بێجگە لەخوا بەو هۆیەوە ئەوانیش قسەی نەشیاو بڵێن بەخوا.

٨ – بە تێڕامان و بەدواداچوون جێگیر بووە کە ئەم ڕێگەیە سەرکەوتوو نییەو, بێ سوودە, کاتێک هەندێک لە بانگخوازان چوونە ناو ئەم شانۆیە لە زۆر وڵات وەکو: مصرو جەزائیرو تونس و ئوردن و یەمەن و هتد...

ئەنجامەکەش زانراوە کە خەون و سەرابەو, هەتا کەی بە فرت و فێڵ ڕازی بین؟! ئەوەتا مورسی بە زۆرینەی دەنگەکان چووە سەر کورسی سەرۆک کۆمار بەڵام تا نووسینی ئەم بابەتەش هەر ڕۆژەو بە تۆمەتێک دادگایی دەکەن و شوێنیشی دیار نییە.

تەنها یەک کات دەهێڵن ئیسلامییەکان دەسەڵاتی دیموکراسی بگرنە دەست ئەگەر وەکو ئۆردوگان دووپاتی بکەنەوە کاتێک لە هەڵبژاردنەکان سەرکەوتنی بەدەستهێنا وتی:(بنەما عەلمانییەکانی دەوڵەتی تورکی ناگۆڕین)!!!

٩ – هەروەها ئەو کەسەی وردبێتەوە لەم ڕێیە بۆی ڕوون دەبێتەوە کە هۆکارێکە بۆ لە خۆگرتنی ڕابوونی ئیسلامی و, گۆڕینی ڕێڕەوەکەی و, لادانی لە کارە بنچینەییەکانی و, وازهێنان لە جیهادو, گۆرینی ڕیشەیی و گشتگیر بۆ ڕووکردنە خەون و خەیاڵات و دەستگرتن پێوەی, لە کاتێکدا کاری سەرەکی ڕابوونی ئیسلامی

بريتييە لە داماڵينی جاهيلييەت لەو بەرگە درۆيينەی كە پۆشيويەتی و ڕيشەكێشكردنی بە بانگەوازی يەكخواپەرستی و خۆ ئامادەكرن بۆ هيجرەت و جيهاد.

١٠ – مەبەست لە چوونە ناو پەرلەمان و پڕۆسەی ديموكراسی لای هەندێك لە بانگخوازان دامەزراندنی حوكمی خوايە لەو ڕێيەوە و, ناشگەن بەوە تەنها بە دانپيانان نەبێت بە حاكمييەتی گەل و جەماوەر, كەواتە بە هۆكارەكە ئامانجەكە لەنێوبردرا كە دەسەڵاتی خوای گەورەيە.

١١ – ئەنجوومەنە پەرلەمانييەكان ئەنجوومەنی طاغووتين و باوەڕيان بە حاكمييەتی ڕەهای خوای گەورە نييە, بۆيە دروست نييە دانيشتن لەگەڵيان لەبەر فەرموودەی خوای گەورە:

{وَقَدۡ نَزَّلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أَنۡ إِذَا سَمِعۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ يُكۡفَرُ بِهَا وَيُسۡتَهۡزَأُ بِهَا فَلَا تَقۡعُدُواْ مَعَهُمۡ حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيۡرِهِۦٓ إِنَّكُمۡ إِذٗا مِّثۡلُهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا}

(النساء: ١٤٠).

وە فەرموودەی خوای گەورە:

{وَإِذَا رَأَيتَ ٱلَّذِينَ يَخُوضُونَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا فَأَعرِض عَنهُم حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيرِهِۦۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ ٱلشَّيطَٰنُ فَلَا تَقعُد بَعدَ ٱلذِّكرَىٰ مَعَ ٱلقَومِ ٱلظَّٰلِمِينَ}(الأنعام: ٦٨).

واتە: هەر كاتێ ئەوانەت دی قسەی ناشایستە دەكەن دەربارەی ئایەتەكانی ئێمە ئەوە ڕوو وەرگێڕە لێیان تا دەچنە سەر باسێكی تر وە ئەگەر شەیتان لە بیری بردیتەوە ئیتر لە پاش بیر كەوتنەوەت لەگەڵ كۆمەڵی ستەم كاران دامەنیشە.

١٢ - هەموو ئەوانەی كە دەوترێت لە بەدیهێنانی هەندێ: بەرژەوەندی لە ڕێی پەرلەمان و, هەڵبژاردن, بەرژەوەندی جوزئین یان خەیاڵین ئەگەر بەراورد بكرێن بە هەندێ لەو مەفسەدە گەورانە, چجای هەموو مەفسەدەكان, وە ئەوەی بە چاوی ئینصافەوە سەیری ئەوانە بكات كە باسمان كرد, زۆر بەئاشكرا خوارو خێچی ئەم دینە طاغووتییەو دوورییەكەی لە دینی خوای گەورەی, بۆ ڕوون دەبێتەوە.

پرسی چوارەم: جیاوازی نێوان شوراو دیموكراسی

بزانە ڕەحمەتی خوات لێبێت کە شورا لەگەڵ دیموکراسی جیاوازن لە یەکتری لە چوار تەوەری سەرەکیدا:

١ - حاکم لە شوڕادا بریتییە لە خوا, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ: {إن الحكم إلا لله}(يوسف:٦٧), بەڵام لە دیموکراسیدا وانییە, چونکە حوکم لە دیموکراسیدا بۆ خوا نییە, بەڵکو بۆ سەرۆک و ئەندام پەرلەمانە طاغووتەکانە بە ناوی گەل.

٢ - شوڕا لە ئیسلامدا تەنها لەو پرسانەیە کە ئیجتیهادین و دەقی قورئان و سوننەت و کۆدەنگ(إجماع)ی تێدا نییە, بەڵام دیموکراسی وا نییە هەموو شت قابیلی گۆڕانکارییە بە دەقی قورئان و سوننەتیشەوە.

٣ - شوڕا لە ئیسلامدا تەنها بۆ ئەهلی حەل و عەقد و شارەزایی و پسپۆڕییە, بەڵام دیموکراسی وانییە, نەزانترین و بێباوەڕترین کەس لە گرنگترین پرسەکانی ئوممەت قسە دەکات.

٤ - شورا لەسەر قەولی ڕاجح واجبە و پەیوەستکەر نییە, بەڵام لە دیموکراسیدا ئەو بۆچوونانەی لەڕێی دیموکراسییەوە دەردەکرێ

(هەر چۆن بێت و دوور بێت یان نزیک لە حەق و ڕاستی) ئەوا واجبەو پەیوەستکەرەو جێبەجێکراوە !

((حەقیقەتی پەرلەمان و حوکمی خۆپاڵاوتن بۆ چوونە پەرلەمان و دەنگدان))

پرسی یەکەم: وەزیفەی پەرلەمان:-

ئەنجوومەنێکە کۆمەڵە یاسادارنەرێک لەخۆ دەگرێ, کە نوێنەرایەتی ئەوانە دەکەن کە دەنگیان پێداون بۆ یاسادانان و تەشریع دانان و, چاودێری کردن و پەیڕەوکردنی ئەو یاسایانە کە لەلایەن دەسەڵاتی جێبەجێکردن و, دەسەڵاتی دادوەری جێبەجێدەکرێن, لەو کارەشدا پشت بە دەنگدان و, ڕای زۆرینەی پەرلەمانتاران دەبەستێت لە هەموو چالاکییەکانی لە یاسادانان و تەشریع و بڕیاردان.

کەواتە کاری پەرلەمان بریتییە لە:

١-دەسەڵاتی یاسادانان و, حەڵاڵکردن و حەڕامکردن و, جوانکردن و, ناشیرین کردن)

لە ماددەی ٤٠ی پڕۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان-عێراقدا هاتووە: (پەرلەمانی کوردستان-عێراق دەسەڵاتی یاسادانان وسەرچاوەی بڕیاردانە لەسەر پرسە چارەنووسیازەکانی گەلی هەرێمی کوردستان)و, لە ماددەی ٥٣دا هاتووە: (پەرلەمان بێجگە لەو ئەرکانەی بەپێی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم پێی دەسپێردرێن ئەم ئەرکانەشی لەسەر شانە:...

دانانی یاسا لە هەرێمی کوردستان...)

وە لە ماددەی ٥٤ هاتووە: (بەدەر لەو حوکمی بڕگەی حەوتەمی ماددەی (65), کە لەم دەستوورەدا هاتووە, پەرلەمان بۆی نییە واز لە دەسەڵاتەکانی خۆی بێنێ).

کەواتە نەک تەنها یاسادانان بە مافی خۆیان دەزانن بەڵکو بە واجبی دەزانن و مافەکەیان زۆر بە ئاشکراو بێ ئەدەبی لە خوای گەورە سەندۆتەوە.

لە تایبەتمەندی و سیفەتەکانی پەرلەمانتارانە جگە لە خوای گەورەو, هیچ یاساو حوکمێک تەنانەت یاساو حوکمی خواش لەسەرووی یاساو حوکمی پەرلەمانتارانەوە نییە, خەڵکیش لە گوێڕایەلیکردن زیاتر بۆ ئەو یاسایانە هیچیان بۆ نییە.

٢-چاودێری کردنی ئەو یاسایانەی کە دەریدەکەن و دەسەڵاتی دادوەری و جێبەجێکردن پەیڕەوی دەکەن و, لێپێچینەوەی هەردوو دەسەڵاتەکەی تر لە پابەند نەبوونیان بە یاساکانەوە, کەواتە وەزیفەی پەرلەمانتاران نەک تەنها یاسادانان و حەڵاڵکردن و حەڕامکردنە ئەگەرچی کوفریش بێت, بەڵکو چاودێریکردنی جێبەجێکردنیانە و لێپێچینەوەش لەسەر پابەند نەبوون پێیانەوە دەکات ئەگەرچی ئەو یاسایە کوفریش بێت.

پرسی دووەم: حوکمی چوونە پەرلەمان:-

حوکمی چوونە پەرلەمان لە بنچینەدا کوفری گەورەیە و دەرچوونە لە ئیسلام , چونکە ئەم پەرلەمانانە خاڵی نین لە کوفرو, سووکایەتیکردن بە ئایەتەکانی خوای گەورەو, تانەدان لە سوننەتی پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- و, قەدەغەکردنی حوکمی خواو, ملکەچ بوون بۆ غەیری خوا, پەرلەمان لەسەر هەموو ئەوانە وەستاوەو کەس ناکۆک نییە لەگەڵمان تەنها ئەو کەسە نەبێ کە فطرەتی تێکچووە و, ئارەزووەکانی بەسەریدا زاڵبووەو, بێبەختی بەسەریدا زاڵبووە لەو کەسانەی کاسبیی بە دین دەکەن و, عەقلێکی مەعیشییان پێدراوە لە زمانی دینارو دۆلار هیچی تر نازانن.

حوکمدان لەسەر ئەو پەرلەمانتارانە وەك رۆژی رووناك دیارە کە هەڵگەراونەتەوە لە ئیسلام کافربوونە جا ئەگەر هەر لەسەرەتاوە موسلمان بوبێتن، کەخۆیان کردۆتە شەریکی خوا لە پرۆسەی یاسا و شەریعەت دانان(دەستور)پاشان کافربوونە بەوەی کە سەرەتا ئەچنە نێو پەرلەمانەوە سوێندی دەستووری دەخۆن کە بە مەرج دانراوە(لە ماددەی (44)ی پرۆژەی دەستووری هەرێمدا هاتووە: (ئەندامی پەرلەمان, پێش دەست بەکار بوونی, ئەم سوێندە دەستوورییە دەخوا:{بەخوای گەورە سوێند دەخۆم کە بەرژەوەندی گەلی هەرێمی کوردستان و یەکێتی و کەرامەت و ماف و ئازادییەکانی هاولاتیان و سامانی گشتی بپارێزم و پابەندی حوکمەکانی دەستوور بم و ئەرکی ئەندامەتی بەراستی و دڵسۆزییەوە ئەنجام بدەم})).

هەر ئیسلامییەک ئەو سوێندە کوفرە بخوات ئەوا زمانحاڵی دەڵێ شرک ئەنجام دەدەم لەپێناوی خوای گەورەدا, بەراستی دژیەکبوونێکی گاڵتە ئامێزە, هەرکەس ئەو سوێندە بخوا لەدین دەردەچێ هەروەک چۆن تیر لە کەوان دەردەچێ ئەگەرچی عەمامەکەی بە قەد ڕیخۆڵەی درێژ بێت و ڕیشیشی لەسەر سنگی بێت چونکە ئەم دووە بریتینین لە ڕێگرەکانی بەکافردانان.)

بۆچونە پەرلەمان وەک ئەوەی دەڵێن سوێند دەخۆم بەخوا لەسەر ڕێزگرتنی دەستوورو جێبەجێکردنی, هاوشێوەی ئەو قسانە کە بەڵگەیە لەسەر ڕازی بوونی سوێندخۆرەکەو, پابەندبوونی بە حوکمی طاغووت, جا دەربڕینەکە پاش ڕوونکردنەوەی مانای ڕێزگرتنی دەستوور وەک ئەوەیە بڵێ سوێن دەخۆم بە خوا لەسەر کوفرکردن

بە کتێبی خواو, بەحاکمدانانی غەیری شەرعی خواو, ڕازی بوون پێی و, ڕێپێدانی شوێنکەوتنی غەیری شەریعەتی پێغەمبەری خواو, شوێنکەوتنی دوژمنانی خوا لەسەر بنچینەی ئەو دەستوورە کە مافی یاسادانانیان پێدەبەخشێت.

جا ئەگەر سەرۆکی پەرلەمان یان حکوومەت, سوێندی دەستووری لەسەر ڕێزگرتن و جێبەجێکردنی دەستوور بە مەرج دابنێ, ئەوەی ئەو کارە بکات کافرەو, وەکو ئەو کەسە وایە کە سوێند دەخوات لەسەر ڕێزگرتنی لات و عوززرا و مەنات, بەڵکو ئەگەر سوێند بخوات لەسەر جێبەجێکردنی تەوڕات و ئینجیلی گۆڕاو و مەنسوخ و پابەندبوون بە حوکمەکانی لەم سەردەمەدا ئەوا کافر دەبێت و, ئبن کەثیر (رحمه الله) کۆدەنگی نەقلکردووە لەسەر ئەوە, چجای حوکمەکانی نەصرانییەکان کە لە زبڵدانی مێشک و خەیاڵاتیانەوە هاتووە.

حوکمی خۆپاڵاوتن بۆ چوونە ناو پەرلەمان

خۆپاڵاوتن واتە خۆپاڵاوتن بۆ شەریك بۆ خوا بڕیاردان جاتوخوا كەسێك زەڕەیەك ئیمانی هەبێ نازانێ حوكمەكەی چی یە بۆیە باچاك بزانێ ئەوكەسەی بۆ ئەو پۆستە نەگریسە خۆی ئەپاڵێوێ كافربوە ئەوە كافر دەبێ ئەگەر بێت و لە هەڵبژاردنیش نەیباتەوە و نەبێتە ئەندام پەرلەمان, بەڵگەش:

یەكەم: سووربوونی لەسەر كوفر كردن كافربوونە لە ئێستادا. (ئەمە یەكێكە لە بنەماكانی بەكافردانان لای ئەهلی سوننەو جەماعە)

دووەم: فەرموودەی خوای گەورە: {يُرِيدُونَ أن يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ}(النساء:١٤٠).

وە ویستن كاری دڵەو, سووربوونیەتی لەسەر ئەنجامدانی و, ویستی یەكلاكەرەوە ئەوە دەگەیەنێت كە ئەو شتەی دەسەڵاتی بەسەردا هەیە بێگومان بوونی هەیە, وە فەرموودەی خوای گەورە:

{يَحلفُونَ بِٱللَّه مَا قَالُواْ وَلَقَد قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلكُفرِ وَكَفَرُواْ بَعدَ إِسلَمِهِم وَهَمُّواْ بِمَا لَم يَنَالُواْ}(التوبة:٧٤).

واتە: دووڕووەكان سوێند دەخۆن بەخوا (ئەو وتانەی دراوەتە پاڵیان)

نەیان وتووە سوێند بەخوا بێگومان وتەی بێ باوەڕییان وتووە وە بێ بڕوا بوونەتەوە لەپاش موسوڵمان بوونیان و نیازی شتێكیان بوو

بەڵام بۆیان نەکرا(کوشتنی پێغەمبەر(صلی الله علیه وسلم) کاتی گەڕانەوەی لە تەبووك).

وە ئەوەی سوورِ بێت لەسەر ئەنجامجدانی کوفر وەک ئەوەیە کوفری پێ دروستەو, پێی کارێکی دروستە, جیا لە وەسوەسە شەیتانییەکان کە جێگیر نییەو نامێننەوەو, دڵ ئۆقرەی پێ ناگرێ و مەیلی بۆ ناچێ.

حوکمی دەنگدەران :

ئەو کەسەی دەنگ دەدات بۆ هەڵبژاردنی ئەو کەسەی پێی شایەنە بچێتە پەرلەمان و نوێنەرایەتی کۆمەڵێ لە خەڵکی بکات:واتای ئەوەیە ئەوکەسەی پێی شایەنە ببێتە خوا و بۆخۆی عیبادەتی بۆبکات ، ئەم کارە کرۆکی دینی دیموکراسیە کە سەرەکی ترین وەزیفەی مافدانە بەخەڵك کە یاسا و تەشریع دابنێت

واتە دیموکراسی ماف دانە بەخوا کردنی یەکێکە لە خەڵکی کە هەڵسێ بەئازادانە پرۆسەی خوایەتی بۆخۆی ئەنجام بدات لەوەی حەلال و حەرام خۆی خاوەنێتی پرس بەو ئەکرێ و ئەگەرێتەوە بۆلای ئەو ئەوەش ئەنجام ئەدرێ لەرێگەی نوێنەرەکانی خۆی تاقەتی نیە !! کە لە پەرستگای پەرلەمان کۆ ئەبنەوە دانیشتن ئەکەن وەکو چۆن قورەیش 360 بتی هەبوو لەدەوری کەعبە ئاواش ئەم خەڵکە دووسەد و ئەوەندە خوای هەیە تەنها لە پەرستگای

پەرلەمان بەلام لەدەرەوە ی پەرلەمان چەندین پەرستگای تری هەیە و چەندین خوای بۆخۆی تێدا داناوە ئەیانپەرستێ لەوانە دادگاکانیان مەلاکانیان کە حەلال حەرامیان بۆئەکەن وئەگەرێنەوە بۆلایان بێ ئەوەی بزانن ئایا راستە یان نا.

جابۆیە جاك بزانن ئەو خەڵکە هیچ بیانویەکی نیە لە ئەنجمدانی ئەو کوفرە کە سەدان خوای بۆخۆی هەلبژاردوە کردونی بەهاوەڵی الله جابزانێ یان نەزانێ وەکو یەکە چونکە ئەوە بنچینەی ئیسلامە ئەوەی بنچینەکەی نەزانی ئیتر ئەوانەی تری سوودی پێ ناگەیەنێ هەر خۆماندوو کردنە بۆھ راستەخۆ تەنها بەوندەی نیازی هەبێت کە دەنگ بدات یان بە دروستی بزانێ یان بە کوفری نەزانێ کافر ئەبێت ئەمەش ئاشکراترین حوکمە لە کیتابەکەی خوای گەورە بۆ ئەو خەلکە موشریکە.

لە کۆتاییدا بڵێ شایەتی نادەم

هەرجارەی کە وادەی هەڵبژاردنە پەرلەمانییە تەشریعییەکان لە وڵاتێکدا نزيك دەبێتەوە, ئەوا لەو کاتە عەمامە بەکرێگیراوە سووکە

ڕیسوا ساختەکان دەبینی کە خەڵکی هاندەدەن بۆ بەشداریکردن لەو هەڵبژاردنانە.

لە هەموو ئەوانە سەیرتر کە لەو بارەوە بیستوومە, ئەوەیە کە هەندێکیان بەڵگە لەسەر واجبێتی دەنگدان لەو هەڵبژاردنانە دەهێنێتەوە بەم فەرموودەی خوای گەورە:

(ولا تكتموا الشهادة ومن يكتمها فإنه آثم قلبه والله بما تعملون عليم)!!

واتە: وە هەرگیز شایەتی مەشارنەوە و ئەوەی بیشارێتەوە ئەوا گوناهبارە و خوای گەورە زانایە بەوەی کە دەیکەن. ئەوەش گومانی تێدا نییە تێکەڵکردن وسەرلێشێواندنی خەڵکە, کە باڵیۆزەکانی ئیبلیس تێیدا کارامەن!

پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرمووێ: ((خير الناس قرني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يجيء أقوام تسبق شهادة أحدهم يمينه ويمينه شهادته)) أخرجه البخاري ومسلم,

واتە: باشترینی خەڵکی سەدەی منە پاشان ئەوانەی لەدوایان دێن پاشان ئەوانەی لەدوایان دێن ئینجا کۆمەڵانێك دێن شایەتی یەکێکیان پێش سوێندەکەی دەکەوێ و سوێندەکەی پێش شایەتییەکەی دەکەوێ. وە لە ریوایەتێکدا هاتووە:

(ثم يخلف قوم يحبون السمانة يشهدون قبل أن يستشهدوا), وفي رواية: (تبدر شهادة أحدهم)...

حافظ ئیبنو حەجەری عەسقەلانی -ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرمووێ: "يحتمل أن يكون المراد التحمل بدون التحميل، أو الأداء بدون طلب، والثاني أقرب".اهـ (فتح الباري:320/5)

واتە: لەوانەیە مەبەستی ئەوە بێ شت بخاتە ئەستۆی خۆی بێ ئەوەی بیخەنە ئەستۆ, یان سوێند خواردن بەبێ داواكاری و, دووەم نزیكترە.

ئەمە ئەگەر شایەتییەكە حەق بێ یان لەسەر حەق بێ, هەندێك لە ئەهلی علم زەمی پەلەكردنیان كردووە تێیدا, ئەی ئەگەر شایەتییەكە درۆ بێ چۆن دەبێ؟!

خوای گەورە دەفەرمووێ: (والذين لا يشهدون الزور) (الفرقان)

واتە: بەندەكانی خوای گەورە ئەوانەن كە شایەتی بەدرۆ نادەن. ئەنەس -رضی الله عنه- دەگێڕێتەوە:

پرسیار لە پێغەمبەری خوا -صلى الله عليه وسلم- كرا دەربارەی تاوانە گەورەكان, ئەویش فەرمووی:

(الإشراك بالله وعقوق الوالدين وقتل النفس وشهادة الزور)

[متفق عليه] واتە: هاوەڵ پەیداكردن بۆ خوای گەورە و ئازاردانی دایك و باوك و كوشتنی نەفس و شایەتی بەدرۆ) ئیمامی (الطبری) رحمه الله دەفەرمووێ: "أصل الزور تحسين الشيء ووصفه بخلاف صفته، حتى يخيل لمن سمعه أنه بخلاف ما هو به".

واتە: بنچینەی زور بەچاکدانانی شتێکە و وەسفکردنی بەپێچەوانەی سیفەتەکەی, هەتاوەکو ئەو کەسەی کە گوێی لێدەبێ شتەکە بەپێچەوانەی ڕاستەقینەی خۆی دێتە بەر چاو.

ئەوە ئەگەر شایەتییەکە لە زوڵم یان لەسەر زوڵم بێ, ئەو هەڕەشەی بۆ هاتووە, ئەی ئەگەر لەسەر شرك بێ هەڕەشەکە چۆن دەبێ؟!

بەڵێ: دەنگدان لە سندوقەکانی دەنگدان بۆ هەڵبژاردنی یاسادانەرەکان, هاوەڵ پەیداکردنە بۆ خوای گەورە لە حوکم و یاسادانان.

چۆن خوای گەورە خالقە, هەر ئەویش سبحانە حاکمی یاسادانەرە, جگە لەو هیچ خالقێك نییە, وە جگە لەو هیچ یاسادانەرێك نییە, خوای گەورە دەفەرمووێ:

(ألا له الخلق والامر تبارك الله رب العالمين).

جا چۆن ئێمە جگە لە خوای گەورە هیچ خواییێکی تر ناکەینە هاوەڵی خوای گەورە لە پەرستندا, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ: (ولا يشرك بعباده ربه أحدا.)

بەهەمان شێوە جگە لەو هیچ هیچ خواییێکی تر ناکەینە هاوبەشی لە حوکم و یاسادانان, هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ:

(ولا يشرك في حكمه أحداً)

زانای پایەبەرز محمد الأمین الشنقیطی رحمه الله دەفەرمووێ: "هاوبەشدانان بۆ خوای گەورە لە حوکمیدا وەکو هاوبەشدانانە بۆی لە پەرستندا" (أضواء البیان 419/4).

وە ئەوەی وردبێتەوە لە فەرمووودەی خوای گەورە:

{اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أرباباً من دون الله والمسیح ابن مریم وما أمروا إلا لیعبدوا إلهاً واحداً لا إله إلا هو سبحانه عما یشرکون}

دەبینێ کە ئەوانەی ئەحبارٍ و ڕاهیبەکانیان کردۆتە هاوبەشی خوا ئەوا لە حوکم و یاساداناندا کردوویانن بە هاوبەش

(عەدی کوڕی حاتەم رضی الله عنه دەگێڕێتەوە کە چووە لای پێغەمبەر -صلى الله علیه وسلم- و خاچێکی زێڕی لە گەردن بوو, پێغەمبەریش -صلى الله علیه وسلم-

پێی فەرموو: ئەی عەدی ئەو وەسەنە فڕێدە پاشان (صلى الله علیه وسلم)- ئەم ئایەتەی خوێندەوە:

(اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله)

عەدی دەفەرمووێ: وتم: ئێمە ئەوانمان نەدەپەرست, پێغەمبەر (صلى الله علیه وسلم) فەرمووی: " ئایا ئەوەی کە خوای گەورە حەلالی کردووە بۆیان حەڕام نەدەکردن ئێوەش بە حەڕامتان دادەنا و, ئەوەش کە خوای گەورە حەڕامی کردبوو بۆتانیان حەڵاڵ نەدەکرد ئێوەش بە حەڵاڵتان دادەنا؟" عەدی فەرمووی: بەڵێ, پێغەمبەر

(صلى الله عليه وسلم), فەرمووی: "ئێ ئەوە پەرستنیانە)أخرجه الترمذی وحسنه الالبانی)

(بۆ خوای گەورە, وە ئەوانەی مەسیحی کوڕی مەریەمیان کردۆتە هاوبەشی خوا ئەوا لە پەرستندا کردوویانە بە هاوبەش. وە خوای گەورە هەردوو کارەکەی بە شرك ناوبردووە و, نەفسی خۆی لەوە پاك ڕاگرتووە و فەرموویەتی: (سبحانه عما یشرکون.)

جا ئەوەی دەنگبدات بە یەکێك لە پەرلەمانتارە یاسادانەرەکان ئەوا ئەو پەرلەمانتارەی کردووە بە پەروەردگاری خۆی و لە حوکم و یاساداناندا دەیپەرستێ جگە لە خوا, زانای پایەبەرز محمد الامین الشنقیطی رحمه الله دەفەرمووێ:

"هەر کەسێك بەدوای یاسایێکی غەیری یاسای خوای گەورە بکەوێ ئەوا ئەو یاسادانەرەی کردۆتە خوای خۆی و کردوویەتییە هاوبەش لەگەڵ خوادا"(أضواء البیان 422/4).

لەمەوە, ڕوون بوویەوە کە دەنگدان بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانتارە یاسادانەرەکان شایەتییە هەروەکو ئەو نارەسەنە ووتوویەتی, بەڵام شایەتییەکی شرکییە هەروەکو خوای گەورە فەرموویەتی: {أئنكم لتشهدون أن مع الله آلهة أخرى قل لا أشهد قل إنما هو إله واحد وإنني بريء مما تشركون}.

جا ئەوەی نکووڵی بکا دوای ئەو ڕوونکردنەوە و پەلەبکا لە سنوور دەرچوون, ئەوا ئەو فەرموودەی خوای گەورەی دێنینەوە یاد: (ستکتب شهادتهم ویسألون)

واتە: شایەتییەکانیان دەنووسرێتەوەو لێیان دەپرسرێتەوە.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم تسليما كثيرا.

سەرچاوەکان:

1- (أضواء البيان) للشيخ محمد الأمين الشنقيطي.

2- (عمدة التفسير) للشيخ أحمد شاكر.

3- (إن الله هو الحكم) للشيخ محمد شاكر الشريف.

4- (الوجازة في شرح الأصول الثلاثة) للشيخ علي الخضير -فك الله أسره

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

(سورة المنافقون الآية 8)